

Якушко І. В.

здобувач

Причорноморського НДІ економіки та інновацій, м. Одеса

Yakusko Inna

Researcher

Black Sea Research Institute of Economics and Innovation, Odessa

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ МОДЕЛІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. У статті розкрито теоретичні засади забезпечення інвестиційної привабливості національної економіки у контексті реалізації державної інвестиційної політики. Серед основних інструментів державного регулювання інвестиційної привабливості національної економіки виділені такі: організаційні, податкові, інструменти щодо активізації інвестиційної діяльності, фінансові. Розкриті їх специфічні особливості та характер прояву. Визначено групи принципів, на яких базується державне регулювання інвестиційної привабливості (фіскальні, економічні та соціальні) та наведені їх ключові характеристики. Запропоновано алгоритм забезпечення інвестиційної привабливості, що базується на теоретичних та методичних засадах державного регулювання і передбачає реалізацію трьох основних етапів: комплексне оцінювання рівня інвестиційної привабливості національної економіки; систематизація прямих та непрямих методів та інструментів державного регулювання інвестиційної привабливості національної економіки; безпосереднє визначення пріоритетів державного регулювання інвестиційної привабливості національної економіки. Обґрунтовано, що забезпечення інвестиційної привабливості національної економіки у контексті реалізації моделі державного має на меті збільшення притоку внутрішніх та зовнішніх інвестицій за рахунок підвищення привабливості бізнес-середовища країни.

Ключові слова: інвестиційна привабливість, національна економіка, державне регулювання, державне регулювання інвестиційної привабливості, інвестиційна політика.

Вступ та постановка проблеми. Забезпечення інвестиційної привабливості національної економіки значною мірою витікає з моделі економічного розвитку країни: чим більш розвинена модель економіки, тим більш ефективно організовані в ній інвестиційні процеси. Слід зважити, що вибір конкретних інструментів регулювання цих інвестиційних процесів залежить від секторальної структури національного господарства, рівня розвитку та стану інституційного середовища, досконалості державних та приватних інститутів. Таким чином, сформувати єдину еталонну модель інвестиційної діяльності на практиці не можливо. У кожній країні виробляється власна прагматична сфера реалізації інвестиційних процесів, формування набору чинників, які визначають та забезпечують регулювання інвестиційної привабливості, а також інструментів, які орієнтовані на досягнення найбільшої результативності від використання залучених в економіку країни інвестиційних потоків. Враховуючи, що сьогоднішнє суспільство формується з відкритих економік, рівень розвитку та їх економічний потенціал доволі урізноманітнений, малим та менш розвиненим економікам порівняно з великими важче долати бар'єри входження на світові ринки капіталу.

Для розв'язання внутрішніх проблем, пов'язаних з макроекономічними дисбалансами, переважно більшістю уряди таких країн співпрацюють із міжнародними фінансовими організаціями, на кшталт МВФ чи Світового банку. Разом з тим, відзначаючи належний рівень такої співпраці, вона напряду не сприяє розвитку економіки, порівняно з потоками прямих іноземних інвестицій, хоча й створює позитивний імідж платоспроможної країни для потенційних інвесторів. Саме тому, важливіше створити сприятливу інвестиційну модель в країні, яка б не суперечила принципам ринкової економіки, захисту приватної власності, відповідного рівня довіри до основних інститутів і, оскільки емерджентні ринки схильні до ризиків,

гнучкою системою пілг та розумних, з точки зору національних інтересів, гарантій для інвесторів.

У такій площині вирішення питання інвестиційної привабливості визначення ролі держави у реалізації моделі регулювання інвестицій є важливим теоретичним та прикладним завданням економічного розвитку під час її структурної перебудови та адаптації до зовнішніх умов та викликів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багатогранність та міждисциплінарний характер проблематики державного регулювання інвестиційними процесами, формування та забезпечення інвестиційної привабливості національної економіки складають предмет багатьох наукових праць. Дослідженням різних аспектів сутнісних характеристик та особливостей державної інвестиційної політики, її структурних компонент, особливостей регулювання в цій сфері, а також виокремлення чинників впливу на забезпечення інвестиційної привабливості країни займалися такі науковці, як І. Бланк, М. Борщ, П. Гайдуцький, М. Денисенко, А. Дука, Л. Жаліло, Т. Загонацька, О. Литвин, Т. Майорова, А. Пересада, Д. Пілевич, Д. Стеченко, В. Федоренко та інші. Незважаючи на суттєвий доробок науковців, динамізм та складність інвестиційного середовища спричиняє появу все нових чинників впливу на інвестиційну привабливість національної економіки, а відтак зумовлює пошук та адаптацію нових інструментів реагування на зміни при реалізації моделі державного регулювання інвестиційної діяльності в країні.

Метою даної роботи є поглиблення теоретичних підходів та розробка пропозицій до механізму формування інвестиційної привабливості національної економіки у контексті реалізації моделі державного регулювання інвестиційної діяльності.

Результати дослідження. В цілому державне регулювання являє собою систему інструментів різного характеру, які безпосередньо або опосередковано впливають на

перебіг інвестиційних процесів в країні та економіку. Вплив держави може відбуватись у ході її безпосередньої участі в інвестиційних процесах, хоча держава є основним джерелом формування нормативного та організаційного забезпечення результативності інвестиційної діяльності. Крім того, саме державні інститути є гарантом збалансованих та прозорих інвестиційних процесів в економіці, забезпечуючи тим самим довіру до себе. Основне завдання державного регулювання полягає в забезпеченні сприятливих умов для діяльності всіх економічних суб'єктів (як внутрішніх, так і зовнішніх), а не в обмеженні ринкового механізму та принципів ринкового регулювання. Це полягатиме, по-перше, у запровадженні такої моделі відносин «інвестиції-ринок», за якої буде баланс між внутрішнім виробництвом та імпортом, з іншого, організація якнайкращого та ефективнішого використання відповідних потоків капіталу.

Таким чином, відштовхуючись від стану та структури економіки, рівню розвитку її продуктивних, фінансово-економічних та науково-технологічних можливостей, держава виробляє ту чи іншу модель інвестиційної діяльності. О. Тарабукіна виділяє такі три моделі інвестиційної політики, як відрізняються між собою різними підходами до об'єктів інвестування [1]. Перша модель («американська») стимулюючим фактором визначає податкові преференції, друга («японська») – пряму участь держави у фінансуванні певних інвестиційних проектів, третя модель («європейська») полягає у формуванні державою необхідної інфраструктури, зменшення недоліків взаємодії учасників ринку та заохочення інвестицій у людській капітал [1]. Слід акцентувати, що застосування усталених та апробованих моделей інвестиційної політики в умовах перехідної економіки недоцільне, оскільки ринок перехідної економіки є нелінійним та знаходиться під впливом численних ендогенних та екзогенних чинників. За будь-якої моделі інвестиційної політики, державне регулювання інвестиційної діяльності повинно бути складати частину загальної економічної політики держави. Натомість застосування конкретних регулятивних інструментів, має залежати від рівня розвитку ринкової інфраструктури.

Державне регулювання інвестиційної діяльності пов'язане також із реалізацією її конкурентних переваг. Традиційно, в економічній теорії виділяють такі фактори відносної конкурентної переваги кожної країни як: розташування, земля, природні ресурси, робоча сила. Разом з тим, перераховані фактори не завжди впливають на рівень розвитку країни, а часом навіть відіграють опосередковане значення. Так, М. Портер при визначенні конкурентоспроможності країни у теорії конкурентних переваг визначив державі роль змінної, що визначає напрями впливу (рис. 1).

Формування інвестиційної привабливості в межах інструментів інвестиційної політики включає широке коло заходів та інструментів, що можуть бути застосовані державою для активізації інвестиційних процесів у країні. Однак слід зважати, що суб'єктами цих процесів виступають різні за своїм масштабом діяльності, фінансовими можливостями, цілями інвестування юридичні та фізичні особи. Саме така ситуація обумовлює і труднощі реалізації ефективної державної інвестиційної політики, яка б орієнтувалася на створення сприятливих умов ведення бізнесу для всіх цих суб'єктів одночасно. Варто зважати на відмінності у майбутніх очікуваннях суб'єктів, а тому і підходи таких суб'єктів до оцінки інвестиційної привабливості різнитимуться. Саме тому доцільно зважити на об'єктивну необхідність розробки та впровадження в кра-

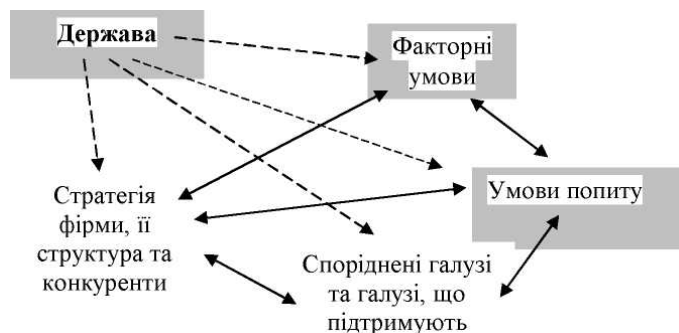

Рис. 1. Визначення конкурентних переваг країни за М. Портером

Джерело: складено за [2, с. 74-75]

їні «комплементарної інвестиційної політики держави, яка б за своєю суттю ефективно поєднувала очікування всіх суб'єктів щодо інвестиційного клімату країни, забезпечувала підтримку формування вітчизняних інвестиційних ресурсів та гармонійне поєднання всіх джерел інвестування» [3].

Глибшому розумінню впливу інвестиційної політики держави на формування інвестиційної привабливості сприяє розуміння принципів її забезпечення. В цілому основні принципи доцільно поєднати у три групи наступним чином: фінансові, економічні та соціальні принципи (рис. 2).

За фінансових принципів, шляхом ефективних заходів у сфері оподаткування держава, з одного боку, формує власний інвестиційний ресурс, а, з іншого, – створює мотиваційне поле для раціонального управління податками суб'єктів господарювання з метою залучення та використання інвестицій. За економічних принципів, регулюються інші параметри господарювання (до прикладу, доходи і витрати, рентабельність господарювання, умови середовища, де виникають трансформаційні та трансакційні витрати, тощо). Соціальні принципи характеризують вплив інвестицій на соціальну, демографічну та екологічну ситуацію в країні, а також на стан здоров'я населення.

Слід зазначити, що дотримання зазначених на рис. 2 принципів, спрямоване на збільшення притоку інвестиційного капіталу через створення сприятливого інвестиційного середовища та його функціональних складових, формування позитивного інвестиційного іміджу країни, що забезпечуватиме підвищення інвестиційної привабливості національної економіки за такими цільовими орієнтирами [4, с. 81]:

- забезпечення процесу розширеного відтворення в економіці;
- створення належної інвестиційної підтримки процесів структурних змін та інституціональних трансформацій;
- формування фінансово-інвестиційного ресурсу розвитку соціальної сфери та непродуктивних секторів соціально-економічної системи;
- реалізації програм розвитку внутрішнього ринку, усунення диспропорцій його розвитку;
- забезпечення імпортозаміщення на внутрішньому ринку за базовими групами товарів та послуг;
- реалізація інвестиційних програм підвищення якості життя та добробуту населення;
- реалізації суспільно значимих проектів та становлення сектору малого бізнесу;

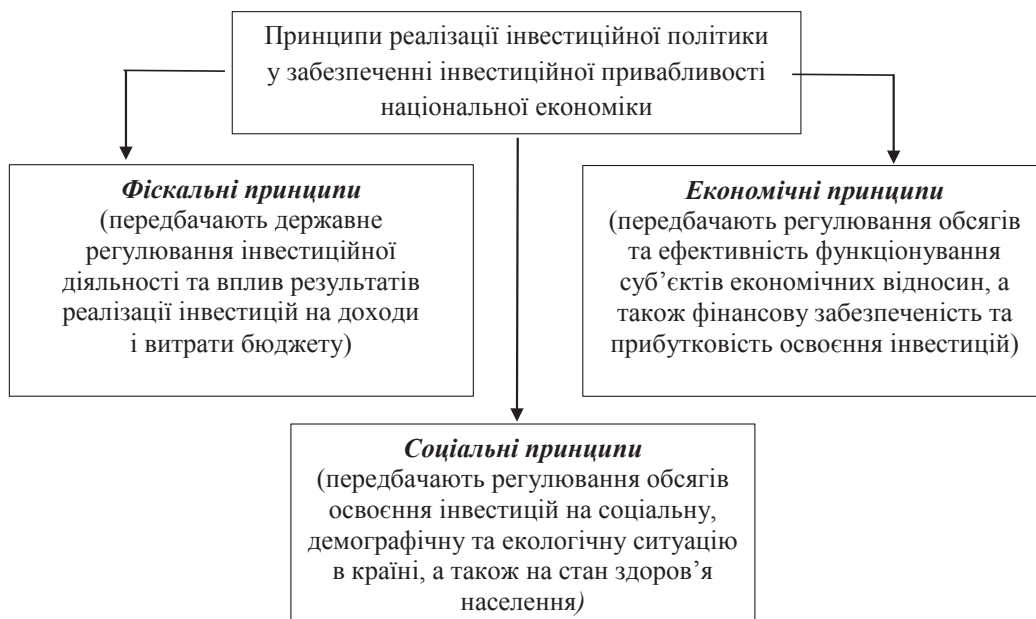

Рис. 2. Групування принципів реалізації інвестиційної політики у забезпеченні інвестиційної привабливості національної економіки

Джерело: [4, с. 80-81]

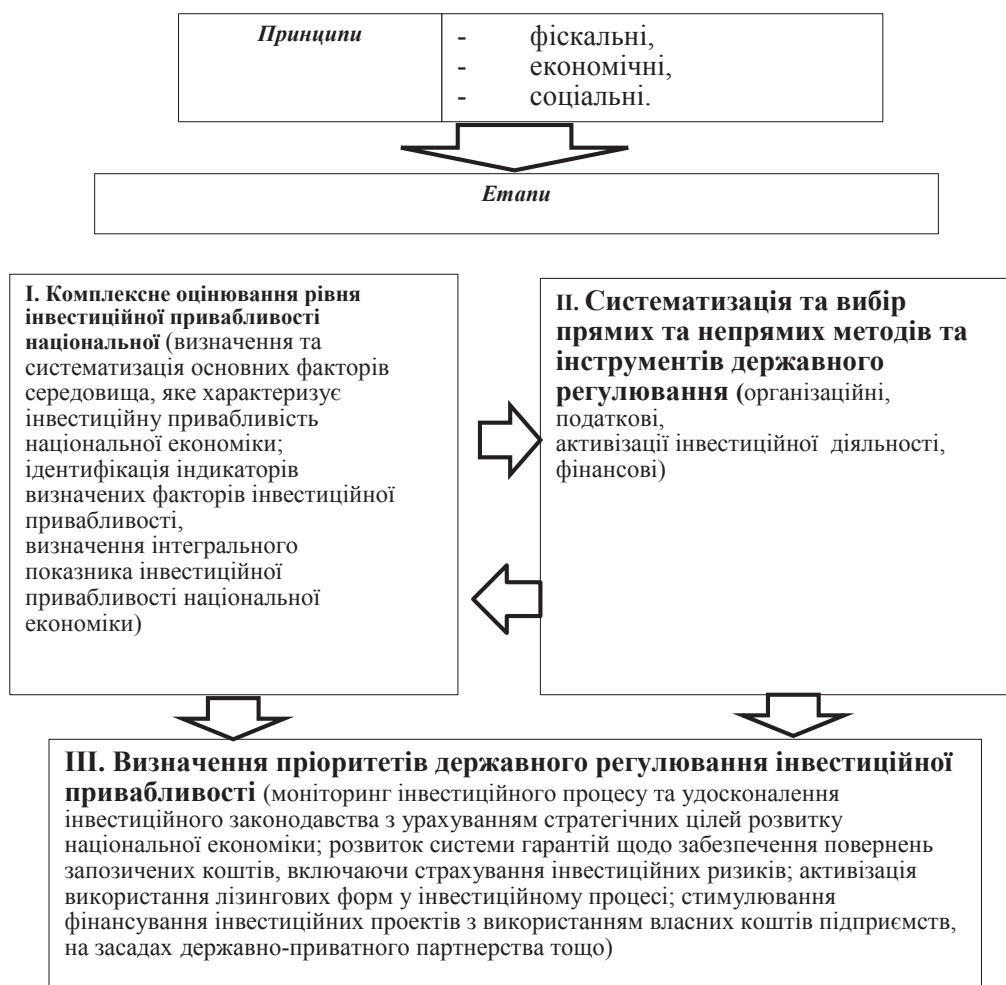

Рис. 3. Алгоритм забезпечення інвестиційної привабливості національної економіки з позицій пріоритетів державного регулювання

Джерело: складено автором

- вирівнювання територіальних диспропорцій соціально-економічного розвитку країни;
- зміцнення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств та їх інвестиційної привабливості.

З метою забезпечення інвестиційної привабливості національної економіки вбачається за доцільне активізувати використання організаційних, податкових, фінансових інструментів державного регулювання (табл. 1).

Необхідність обґрунтування пріоритетів державного регулювання в забезпеченні інвестиційної привабливості зумовлена важливістю узгодження національних, регіональних та локальних економічних інтересів інвесторів та держави у процесі інвестування, потребою їх інституційного забезпечення, а також підвищенням рівня довіри до базових інститутів країни.

В цілому алгоритм забезпечення інвестиційної привабливості, що базується на теоретичних та методичних засадах державного регулювання та передбачає реалізацію трьох основних етапів (рис. 3): комплексне оцінювання рівня інвестиційної привабливості національної економіки; систематизація прямих та непрямих методів та інструментів державного регулювання інвестиційної привабливості національної економіки; безпосереднє визначення пріоритетів державного регулювання інвестиційної привабливості національної економіки.

Висновки з проведеного дослідження. Забезпечення інвестиційної привабливості національної економіки у

контексті реалізації моделі державного має на меті збільшення притоку внутрішніх та зовнішніх інвестицій за рахунок підвищення привабливості бізнес-середовища країни. Окреслене по суті є основною метою державної інвестиційної політики, а відтак напрями її реалізації у конкретних економічних умовах забезпечуються напрямами реалізації зазначеної мети інвестиційної політики, зокрема такі, як створення сприятливого інвестиційного середовища та його функціональних складових, формування оптимального інвестиційного іміджу країни на міжнародному рівні. Крім того, забезпечення інвестиційної привабливості засобами та інструментами державного регулювання впливають на соціально-економічний розвиток не тільки усієї країни, а також всіх її структурних компонент.

Державне регулювання інвестиційної привабливості доцільно розглядати окремим напрямом економічної політики держави, метою якого є створення сприятливих умов для збільшення обсягів і підвищення ефективності використання інвестиційних ресурсів, забезпечення захисту прав та інтересів інвесторів, контролю за походженням та використанням інвестицій, скеруванням у їх у важливі сектори економіки та види діяльності, соціально значимі проекти та соціально-економічний просторовий розвиток, формування позитивного інвестиційного іміджу, що забезпечує підвищення інвестиційної привабливості країни та її територій.

Таблиця 1

Інструменти державного регулювання забезпечення інвестиційної привабливості національної економіки

Група інструментів	Характеристика та параметри використання
<i>Організаційні інструменти</i>	<ul style="list-style-type: none"> – інформаційна підтримка руху капіталу (налагодження нових зв'язків, надання інформації та допомоги в пошуку партнерів тощо); – правовий захист від недобросовісної конкуренції; – співробітництво з міжнародними інвестиційними установами; – організацію інвестиційних зустрічей, конференцій, відвідування виробничих об'єктів, консультування з питань інвестування.
<i>Податкові інструменти</i>	<ul style="list-style-type: none"> – розроблення пропозицій із податкових преференцій та пільг на капітал, що залучається із зовнішніх ринків; – розроблення пропозицій щодо податкових преференцій та пільг для інвесторів, оптимальних податкових ставок і податкових пільг, надання податкових канікул, забезпечення зменшення рівня податків або ж їх повного скасування на кошти, які спрямовуються на інвестування інновацій, тощо
<i>Інструменти щодо активізації інвестиційної діяльності</i>	<ul style="list-style-type: none"> – застосування в оподаткуванні диференціації ставок податків залежно від прибутку (доходу) і рівня використання його на інвестиційно-інноваційні та виробничі цілі; – зменшення бази оподаткування, тобто видалення суми коштів із структури прибутку та доходу, що підлягає оподаткуванню, які спрямовуються на інвестування; – усунення подвійного оподаткування прибутку та дивідендів акціонерних товариств; звільнення від сплати податків на певний період підприємств, які випускають продукцію на експорт або імпортозаміщувальну продукцію, а також продукцію стратегічного характеру; – забезпечення підприємств, які випускають товари і продукцію за міжнародними та європейськими стандартами, державними замовленнями.
<i>Фінансові інструменти</i>	<ul style="list-style-type: none"> – надання державою дотацій, субвенцій на розвиток територій, підприємств, видів економічної діяльності національної економіки; – розроблення умов надання пільгових кредитів суб'єктам економічної діяльності України та створення механізмів контролю за їх використання внутрішніми та зовнішніми інвесторами; – створення умов для державно-приватного партнерства; – надання компенсаційних виплат підприємствам пріоритетного розвитку; – забезпечення страхування інвестиційних ризиків та механізму компенсації втрат; – управління інвестиційною активністю населення через такі інструменти акумулювання заощаджень, як механізм будівництва житла та іпотечного кредитування, лізингові механізми, механізм удосконалення роботи банків із населенням.

Джерело: складено за [5]

Список використаних джерел:

1. Тарабукіна О.М. Закордонний досвід державного управління інвестиційною діяльністю. URL: http://www.rusnauka.com/11_EISN_2008/Economics/29053.doc.htm
2. Porter M. *The Competitive Advantage of Nations*. The Free Press, A Division of Simon and Schuster Inc. – New York, 1990. 862 p.
3. Пілевич Д.С. Сутність комплементарної інвестиційної політики держави. *Вісник Чернігівського державного технологічного університету*. № 4(70), 2013. С. 127–132.
4. Литвин О.В. Сутнісні характеристики поняття «державна інвестиційна політика» та його елементи. *Інфраструктура ринку*. Випуск 2. 2016. С. 78–83.
5. Конакова К.М. Економічні чинники та пріоритетидержавного регулювання інвестиційної привабливості України. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Випуск 30. Частина 3. 2018. С. 36–39.
6. Стеченко Д. М. *Державне регулювання економіки*: Навчальний посібник. Київ : МАУП, 2002. 176 с.

**ОБЕСПЕЧЕНИЕ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ
НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ В КОНТЕКСТЕ РЕАЛИЗАЦИИ МОДЕЛИ
ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ**

Аннотация. В статье раскрыты теоретические основы обеспечения инвестиционной привлекательности национальной экономики в контексте реализации государственной инвестиционной политики. Среди основных инструментов государственного регулирования инвестиционной привлекательности национальной экономики выделены следующие: организационные, налоговые, инструменты по активизации инвестиционной деятельности, финансовые. Раскрыты их специфические особенности и характер проявления. Определены группы принципов, на которых базируется государственным регулированием инвестиционной привлекательности (фискальные, экономические и социальные) и приведены их ключевые характеристики. Предложен алгоритм обеспечения инвестиционной привлекательности, базирующейся на теоретических и методических основах государственного регулирования и предусматривает реализацию трех основных этапов: комплексная оценка уровня инвестиционной привлекательности национальной экономики; систематизация прямых и косвенных методов и инструментов государственного регулирования инвестиционной привлекательности национальной экономики; непосредственное определение приоритетов государственного регулирования инвестиционной привлекательности национальной экономики. Обосновано, что обеспечение инвестиционной привлекательности национальной экономики в контексте реализации модели государственного регулирования ориентирован на приток внутренних и внешних инвестиций за счет повышения привлекательности бизнес-среды страны.

Ключевые слова: инвестиционная привлекательность, национальная экономика, государственное регулирование, государственное регулирование инвестиционной привлекательности, инвестиционная политика.

**PROVISION OF INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF NATIONAL ECONOMY IN THE CONTEXT
OF REALIZATION OF THE MODEL OF STATE REGULATION OF INVESTMENT ACTIVITIES**

Summary. The theoretical principles of ensuring the investment attractiveness of the national economy in the context of the implementation of the state investment policy are revealed in the article. It is noted that each country develops its own pragmatic sphere of realization of investment processes, formation of a set of factors that determine and provide for regulation of investment attractiveness, as well as tools that are oriented to achieve the highest efficiency from the use of the investment flows involved in the country's economy. It is substantiated that the formation of investment attractiveness within the framework of investment policy instruments includes a wide range of measures and instruments that can be applied by the state to intensify the investment processes in the country. Among the main instruments of state regulation of the investment attractiveness of the national economy are the following: organizational, tax, instruments for intensifying investment activity, financial. Their specific features and nature of manifestation are revealed. The groups of principles on which state regulation of investment attractiveness (fiscal, economic and social) are based and their key characteristics are defined. The algorithm of providing investment attractiveness, based on theoretical and methodological principles of state regulation, and provides for the implementation of three main stages: a comprehensive evaluation the level of investment attractiveness of the national economy; systematization of direct and indirect methods and instruments of state regulation of the investment attractiveness of the national economy; direct defining the priorities of state regulation of investment attractiveness of the national economy. Each of the identified steps is aimed at achieving the strategic goals of economic development. It is substantiated that ensuring the investment attractiveness of the national economy in the context of the implementation of the state model aims at increasing the inflow of internal and external investments by increasing the attractiveness of the country's business environment.

Key words: investment attractiveness, national economy, state regulation, state regulation of investment attractiveness, investment policy.